

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

Vol 1, No 1 (2024)

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

2^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο

“Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα:
Συνεργασία, Προκλήσεις,
Δυσκολίες και Προοπτικές”

Πρακτικά Συνεδρίου

29-30 Νοεμβρίου 2024
Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Διοργάνωση

Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Ανατολικής Θεσσαλονίκης

Υπό την αιγίδα
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Σε συνεργασία με
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής
Τμήμα Ψυχολογίας, Π.Τ.Δ.Ε., Τ.Ε.Φ.Α.Α.
Εργαστήριο Ψυχολογίας και Εκπαίδευσης
του Παιδιού - ΨΥΧΗ (Τ.Ε.Π.Α.Ε.)
Περιφερειακή Δίση Α/θμιας & Β/θμιας
Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

ISBN: 978-618-82743-3-4

Ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων στο νηπιαγωγείο: Εκπαιδεύοντας παιδιά και γονείς στο Netiquette

Γαλήνη Δεμιρτζόγλου, Ευαγγελία Οικονόμου, Ελένη
Γκίνδη, Αθηνά Ζησοπούλου, Σοφία
Χατζηγεωργιάδου, Φωτεινή Γκούντα, Βάγια
Γιουβάνογλου, Ιωάννα Κοντού, Βασιλική Πετριδου,
Αικατερίνη Κετεντζόγλου, Μαρία Βαρυπάτη,
Στεργιανή Τσέλιου, Βασιλική Λευκοχειρίδου, Ελπίδα
Εξαρχοπούλου, Γεωργία Παναγιώτου, Όλγα Κύρου,
Δέσποινα Χατζηλεοντίου, Αικατερίνη Σπίτσα

doi: [10.12681/pansynschool.7476](https://doi.org/10.12681/pansynschool.7476)

Ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων στο νηπιαγωγείο: Εκπαιδύοντας παιδιά και γονείς στο Netiquette

Γαλήνη Δεμριτζόγλου

*Διευθύντρια, 1^ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας
galini1943@gmail.com*

Ευαγγελία Οικονόμου

*Προϊσταμένη, 7^ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας
bikioikonomou@gmail.com*

Ελένη Γκίνδη

*Νηπιαγωγός, 3^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο ΑΠΘ
elenighindi@yahoo.gr*

Σοφία Χατζηγεωργιάδου

*Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ60 2^η Θέση Αν. Θεσσαλονίκης
simvoulos2@gmail.com*

Όλγα Κύρου

*Υποδιευθύντρια, 1^ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας
olgakirou@yahoo.gr*

Γεωργία Παναγιώτου

*Νηπιαγωγός, 1^ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας
gkpanagiotou@gmail.com*

Φωτεινή Γκούντα

*Νηπιαγωγός, 1^ο Νηπιαγωγείο Πανοράματος
fotgouda@gmail.com*

Βάγια Γιουβάνογλου

*Διευθύντρια, Πρότυπα Εκπαιδευτήρια Θεσσαλονίκης
v.giouvanoglou@protypa.gr*

Αθηνά Ζησοπούλου

*Νηπιαγωγός, 4^ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας
athinazisop1@gmail.com*

Ιωάννα Κοντού

*Νηπιαγωγός, 4^ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας
kontou_ioanna10@hotmail.gr*

Βασιλική Πετρίδου

*Νηπιαγωγός, 4^ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας
bic7petridou@gmail.com*

Αικατερίνη Κετεντζόγλου

Νηπιαγωγός, Πρότυπα Εκπαιδευτήρια Θεσσαλονίκης
ketentzoglouaik@ath.forthnet.gr

Μαρία Βαρυπάτη

Νηπιαγωγός, Πρότυπα Εκπαιδευτήρια Θεσσαλονίκης
varypatimari@gmail.com

Στεργιανή Τσέλιου

Νηπιαγωγός
tseliou_st@yahoo.gr

Βασιλική Λευκοχειρίδου

Νηπιαγωγός
vilefk@gmail.com

Ελπίδα Εξαρχοπούλου

Νηπιαγωγός, 97^ο Νηπιαγωγείο Θεσσαλονίκης
elpidaexarcho@gmail.com

Δέσποινα Χατζηλεοντίου

Νηπιαγωγός, 97^ο Νηπιαγωγείο Θεσσαλονίκης
depchatz@sch.gr

Αικατερίνη Σπίτσα

Νηπιαγωγός, 2^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Θεσσαλονίκης
spitsakaterina@hotmail.com

Περίληψη

Η εισήγηση αυτή αφορά μια συνεργατική δράση έξι νηπιαγωγείων στην Ανατολική Θεσσαλονίκη, στο πλαίσιο της θεματικής «Νέες τεχνολογίες και εκπαίδευση». Στόχος της δράσης ήταν η εισαγωγή των μαθητών/τριών στην έννοια του ψηφιακού γραμματισμού και των κανόνων ψηφιακής συμπεριφοράς (Netiquette), σύμφωνα με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων διαχείρισης της πληροφορίας κρίθηκε σημαντική για την κριτική χρήση της διαδικτυακής επικοινωνίας. Καθώς οι γονείς διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην απόκτηση ψηφιακών εμπειριών των παιδιών, κρίθηκε απαραίτητη η ενημέρωση και καθοδήγησή τους στον ρόλο τους ως διαμεσολαβητές. Ένα ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν οι γονείς ανέδειξε την ευρεία χρήση του διαδικτύου από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, αλλά και τις περιορισμένες γνώσεις των γονιών σχετικά με τους κανόνες ασφαλούς διαδικτυακής επικοινωνίας. Οι δράσεις ενημέρωσης και παρουσίασης των αποτελεσμάτων της εργασίας των νηπίων εντάχθηκαν στο Διαπεριφερειακό Θεματικό Δίκτυο «Ασφάλεια στο Διαδίκτυο». Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στη δράση αποτίμησαν θετικά την εμπειρία, καθώς είχαν την ευκαιρία να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους, να συνεργαστούν με συναδέλφους και να αναπτύξουν δράσεις με άλλους φορείς. Συνολικά, η δράση συνέβαλε στην προώθηση του ψηφιακού γραμματισμού στα νήπια, αλλά και στην ευαισθητοποίηση των γονέων για τη σημασία της ασφαλούς χρήσης των ψηφιακών μέσων.

Λέξεις κλειδιά: Netiquette, γονεϊκή διαμεσολάβηση, συνεργασία σχολείου - οικογένειας

1. Εισαγωγή

1.1. Διαδίκτυο και παιδί

Το Διαδίκτυο είναι ένα ευρέως χρησιμοποιούμενο μέσο επικοινωνίας, όπου άτομα κάθε ηλικίας μπορούν να ενημερωθούν, να παρακολουθήσουν διαδικτυακά τηλεόραση, να επικοινωνήσουν μέσω εφαρμογών, να ψυχαγωγηθούν με μουσική, ταινίες και βιβλία, καθώς και να πραγματοποιήσουν αγορές μέσω ηλεκτρονικού εμπορίου. Επιπλέον, παρέχει σημαντικά εργαλεία για την εκπαίδευση, ωφελώντας μαθητές, εκπαιδευτικούς και όσους δυσκολεύονται να μετακινηθούν αλλά επιθυμούν να μάθουν.

Οι αλληλεπιδράσεις με υπολογιστή είναι πιο κατάλληλες για παιδιά άνω των δυόμισι ετών, καθώς σε μικρότερη ηλικία η μάθησή τους βασίζεται στη σωματική δραστηριότητα. Για τα παιδιά άνω των τριών, η χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού που ενθαρρύνει τη διερεύνηση και την ανακάλυψη θεωρείται ωφέλιμη, ενώ για τις ηλικίες 5-6 ετών οι δραστηριότητες μπορούν να γίνουν πιο δομημένες, με έμφαση σε γνωστικούς στόχους. Ωστόσο, η διάρκεια χρήσης πρέπει να περιορίζεται, με τους ειδικούς να προτείνουν 10-20 λεπτά για παιδιά 3-4 ετών και έως 40 λεπτά για παιδιά μέχρι οκτώ ετών.

Τα παιδιά σήμερα έρχονται σε επαφή με την τεχνολογία πριν την φοίτησή τους στο νηπιαγωγείο, είτε μέσω ηλεκτρονικών συσκευών στο σπίτι, είτε παρατηρώντας τους γονείς τους. Από κινητά τηλέφωνα μέχρι τηλεοράσεις και tablet, η τεχνολογία είναι παρούσα στην καθημερινότητά τους. Χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικούς υπολογιστές στην τάξη, τα παιδιά ενθαρρύνονται να συζητούν για τη χρήση της τεχνολογίας και να την εφαρμόζουν σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, διευρύνοντας τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Συνεπώς, κατά τον Prensky (2001) μπορούν να χαρακτηριστούν ως «ψηφιακοί αυτόχθονες» (digital natives), αφού μεγαλώνουν μέσα στον ψηφιακό κόσμο, δηλαδή με τον υπολογιστή, το κινητό, τα βιντεοπαιχνίδια και πολλές άλλες ηλεκτρονικές συσκευές. Άλλωστε, τα μικρά παιδιά έχουν πρόσβαση στις Νέες Τεχνολογίες όχι μόνο στο σχολικό περιβάλλον αλλά και εκτός σχολείου, στο σπίτι (Somekh, 2007, Nikiforidou et al., 2010). Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα (Krousorati et al., 2022) σε γονείς παιδιών νηπιαγωγείου στην Ελλάδα, το οικογενειακό περιβάλλον μάθησης ορίζεται ως η ποιότητα των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα εντός και εκτός σπιτιού, καθώς και των ψηφιακών αλληλεπιδράσεων μεταξύ γονιών και παιδιών. Παρά το μεγάλο δείγμα της έρευνας, μόνο το ένα έκτο των γονέων ασχολείται σε σημαντικό βαθμό με ψηφιακές δραστηριότητες μαζί με τα παιδιά τους. Η ενεργή συμμετοχή των γονέων στη ζωή των παιδιών συνδέεται με την ανάπτυξη εσωτερικών χαρακτηριστικών, όπως η αυτοεκτίμηση, η ψυχική ανθεκτικότητα και η αποφασιστικότητα για σχολική επιτυχία, επιβεβαιώνοντας τον σημαντικό τους ρόλο στη συνολική ανάπτυξη και ένταξη του παιδιού (Dunn, 1999, Baumrind et al., 2010).

Οι γονείς και το οικογενειακό περιβάλλον παίζουν κρίσιμο ρόλο στη ζωή ενός παιδιού, ειδικά κατά την προσχολική ηλικία (3-6 ετών), όπου αρχίζουν να διαμορφώνονται τα πρώτα στοιχεία του χαρακτήρα του. Αυτή η διαμόρφωση επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες, όπως το οικογενειακό και κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, καθώς και από εσωτερικούς, όπως η κληρονομικότητα και η ιδιοσυγκρασία του παιδιού (Mercer, 2018, Vygotsky, 1997). Οι γονείς που προσφέρουν ποικίλα ερεθίσματα στα παιδιά τους και αφιερώνουν χρόνο σε αυτά, έχουν θετική επίδραση στην ανάπτυξη του ενδιαφέροντος των παιδιών για τα ίδια ερεθίσματα. Στην εποχή μας, εκτός από τη γλωσσική ανάπτυξη, ο ψηφιακός εγγραμματισμός αποτελεί επίσης σημαντική πτυχή της γνωστικής ανάπτυξης των παιδιών. Είναι η ικανότητα των ατόμων να κατανοούν και να χρησιμοποιούν πληροφορίες από διάφορες ψηφιακές πηγές και περιλαμβάνει δύο βασικά είδη δεξιοτήτων: τις δομικές και τις στρατηγικές (Sofos, 2010). Οι δομικές δεξιότητες σχετίζονται με τη χρήση των νέων δομών (υπερσυνδέσεις στο διαδίκτυο) και την αξιολόγηση των πληροφοριών. Οι

στρατηγικές δεξιότητες αφορούν την ενεργή αναζήτηση, την κριτική ανάλυση και τη συνεχή αναζήτηση πληροφοριών που σχετίζονται με την εργασία ή την προσωπική ζωή. Έτσι, η εκπαίδευση στις ψηφιακές δεξιότητες στοχεύει στην ανάπτυξη γνωστικών και μαθησιακών ικανοτήτων, όπως η διερεύνηση, η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα και η συνεργασία.

Οι γονείς παίζουν κρίσιμο ρόλο στην ψηφιακή καθοδήγηση των παιδιών τους μέσω της γονεϊκής διαμεσολάβησης (parentalmediation), που περιλαμβάνει όχι μόνο την εγκατάσταση γονικών ελέγχων (περιοριστικές στρατηγικές), αλλά και τη χρήση και κατανόηση των ψηφιακών μέσων (ενεργητικές στρατηγικές) που επιδεικνύουν οι ίδιοι με την χρήση του διαδικτύου, τις ψηφιακές γνώσεις, δεξιότητες και σχετικές πεποιθήσεις (ενεργητικές στρατηγικές) (Livingstoneetal., 2017). Επομένως, η συμβολή των γονέων στην έναρξη και υποστήριξη του προγράμματος, καθώς και η παράλληλη ενημέρωσή τους κρίθηκε απαραίτητη ώστε να καθοδηγηθούν στον ρόλο τους ως διαμεσολαβητές (Μάλλιαρη, 2020,Preradovicetal., 2016). Σε μια εποχή όπου τα παιδιά εκτίθενται καθημερινά σε ψηφιακές πληροφορίες, οι γονείς θεωρείται ότι θα πρέπει να είναι οι πρώτοι καθοδηγητές τους ως οι πρώτοι διαμεσολαβητές στην απόκτηση ψηφιακών εμπειριών, δημιουργώντας σχέσεις εμπιστοσύνης που επιτρέπουν στα παιδιά να συζητούν ανοιχτά τις εμπειρίες τους στον ψηφιακό κόσμο.

Όπως αναφέρεται στην βιβλιογραφία η έννοια «Digitalparenting», παρουσιάζει διαφορετικές γονεϊκές προσεγγίσεις στη χρήση νέων τεχνολογιών από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Περιλαμβάνουν τη διδακτική προσέγγιση, όπου οι γονείς επισημαίνουν μη αποδεκτές συμπεριφορές, τη συν-χρηστική προσέγγιση, όπου συμμετέχουν σε δραστηριότητες με τα παιδιά, και την περιοριστική προσέγγιση, που περιλαμβάνει απαγορεύσεις σε συγκεκριμένα παιχνίδια ή εκπομπές (Wuetal., 2014,Benedettoetal., 2020). Ωστόσο, το θέμα της γονεϊκής επιτήρησης του διαδικτύου για παιδιά προσχολικής ηλικίας στην Ελλάδα παραμένει ανεξερευνήτο (Krousoratietal., 2022).

Η αλλαγή στην επικοινωνία και την πληροφόρηση μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχει επηρεάσει τη ζωή πολλών γονέων, οι οποίοι συχνά μοιράζονται στιγμές από την οικογενειακή τους ζωή. Ωστόσο, υπάρχει μια λεπτή γραμμή ανάμεσα στην ασφαλή χρήση των μέσων αυτών και στην υπερέκθεση προσωπικών δεδομένων, ειδικά όσον αφορά τα παιδιά. Η πρακτική του sharenting (parenting + sharing) (Holidayetal., 2020), μπορεί να έχει επιπτώσεις στην ανατροφή των παιδιών, καθώς οι γονείς εκθέτουν δημόσια φωτογραφίες και βίντεο των παιδιών τους, χωρίς τη συναίνεσή τους. Η υπερέκθεση αυτή μπορεί να παραβιάσει την προσωπική ιδιωτικότητα των παιδιών και λανθασμένα να τους διδάξει ότι η ανάρτηση προσωπικών πληροφοριών στο διαδίκτυο είναι αποδεκτή.

1.2. Κώδικας δεοντολογικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο (Netiquette)

Η διαδικτυακή κοινότητα απαιτεί κανόνες καλής συμπεριφοράς για τη σωστή επικοινωνία των χρηστών. Η δια ζώσης επικοινωνία προσφέρει πλούσιες πληροφορίες μέσω των αισθήσεων, κάτι που δεν ισχύει στην online αλληλεπίδραση, η οποία είναι περιορισμένη και χαρακτηρίζεται από απόσταση και ανωνυμία, με συχνές συνομιλίες μεταξύ αγνώστων. Συχνά, δεν γνωρίζουμε την ψυχική κατάσταση των συνομιλητών μας και δεν έχουμε δυνατότητα να βλέπουμε ή να ακούμε τις αντιδράσεις τους στα μηνύματα.

Βάση αυτών διαμορφώθηκε το «Netiquette», που ορίζεται ως «Εθιμικοί κανόνες καλής συμπεριφοράς μεταξύ των χρηστών του Διαδικτύου, η τήρηση των οποίων είναι απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία του» (Φρίγκας, 2005). Ο όρος προέρχεται από τη σύνθεση των λέξεων Network (διαδίκτυο) και Etiquette (εθιμοτυπικοί κανόνες) και αρχικά σχετιζόταν με τις συμβάσεις ευγένειας στην επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (Scheuermannetal., 1997). Παρά τη σημασία του, το πεδίο του Netiquette δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς ως προς την επίδρασή του στην επικοινωνία (Soler-Costaetal., 2021). Ο χρυσός κανόνας του Netiquette είναι Θυμόμαστε τον Άνθρωπο (Sturges, 2002) και βασικοί κανόνες όπως:

- Σκέψου πρώτα και απόφυγε τις παρορμητικές αντιδράσεις.
- Γράψε με εναλλαγή κεφαλαίων και πεζών.
- Απέφυγε τις συντομογραφίες.
- Το μήνυμα να είναι συνοπτικό.
- Απόφυγε τα emojis/εικονίδια.
- Μην προσβάλλεις εύκολα.
- Μην προσβάλλεις.
- Γνώρισε το κοινό στο οποίο απευθύνεσαι (Scheuermannetal., 1997).

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου, δίνεται έμφαση στην καλλιέργεια του ψηφιακού γραμματισμού και “οι ΤΠΕ λειτουργούν ως αντικείμενο μάθησης με στόχο τη γνωριμία των παιδιών με τις τεχνολογίες, τη δημιουργική τους έκφραση μέσω των τεχνολογιών και την κατανόηση της θέσης τους στην κοινωνία και τον πολιτισμό” (Πεντέρη κ.α., 2022).

Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του Νέου Προγράμματος για το Νηπιαγωγείο αναφέρονται τα παρακάτω προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα για τις αντίστοιχες θεματικές ενότητες και υποενότητες που αφορούν τις ΤΠΕ:

(α) Α.2.1 Γνωριμία και Επικοινωνία με τις ΤΠΕ – Γνωριμία των παιδιών με τα βασικά χαρακτηριστικά των ΤΠΕ και Εξοικείωση με βασικά ψηφιακά εργαλεία επικοινωνίας και συνεργασίας – Γνώσεις: Να αναγνωρίζουν τις ΤΠΕ με βάση τα χαρακτηριστικά και τον σκοπό λειτουργίας τους. Δεξιότητες: Να καταγράφουν τα οφέλη αλλά και τα αρνητικά της χρήσης των ΤΠΕ. Να προτείνουν κανόνες για την ωφέλιμη και ασφαλή χρήση των ΤΠΕ.

Στάσεις: Να τηρούν κανόνες ασφαλούς/ορθής χρήσης των ΤΠΕ. Να υιοθετούν κριτική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ ως εργαλείου επίλυσης καθημερινών προβλημάτων και ως εργαλείου ψυχαγωγίας.

(β) Α.2.2 Ανακάλυψη, Προγραμματισμός και Ψηφιακό Παιχνίδι – Διερεύνηση, πειραματισμός και ανακάλυψη με λογισμικά ανοιχτού τύπου – Στάσεις: Να αντιμετωπίζουν τις ΤΠΕ ως εργαλεία που ενισχύουν τη σκέψη και τις ικανότητές τους και όχι μόνο ως μέσα διασκέδασης και ψυχαγωγίας.

(γ) Α.2.3 Επεξεργασία της Πληροφορίας και Ψηφιακή Δημιουργία – Αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων για τη διαχείριση και την παρουσίαση της πληροφορίας – Γνώσεις: Να αναγνωρίζουν και να οργανώνουν τις πληροφορίες με τις ΤΠΕ ανάλογα με τις ανάγκες και το θέμα που μελετούν. Στάσεις: Να αποδέχονται κριτικά τις διαφορετικές μορφές πληροφορίας και τα νέα πλαίσια επικοινωνίας και συνεργασίας που δημιουργούνται με τις ΤΠΕ.

2. Στοιχεία εφαρμογής

Στο πλαίσιο λειτουργίας του Διαπεριφερειακού Θεματικού Δικτύου «Ασφάλεια στο Διαδίκτυο» (Παρασκευάς κ.α., 2016) δόθηκε η δυνατότητα σε ένα σύνολο 7 νηπιαγωγείων της Ανατολικής Θεσσαλονίκης (6 δημόσια και 1 ιδιωτικό) να συνεργαστούν και να εκπονήσουν αυτόνομα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την ασφάλεια στο διαδίκτυο, βασισμένα σε ένα μικρο-σενάριο που ακολουθούσε τη δομή που προβλέπει το νέο πρόγραμμα με βάση το μοντέλο 5E. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε κατά το σχολικό έτος 2023-2024 και μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων, κάθε νηπιαγωγείο παρέδωσε μέρος του υλικού που δημιούργησε ως παραδοτέο, στο Διαπεριφερειακό Θεματικό Δίκτυο.

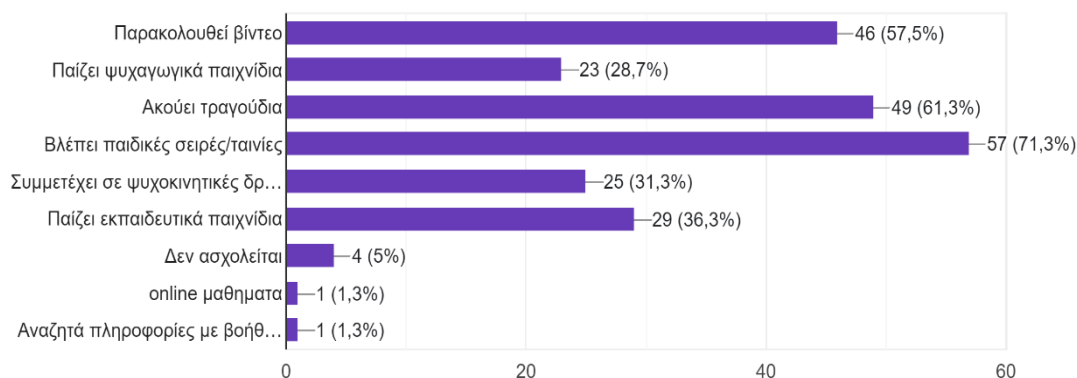
3. Στόχοι-επιδιώξεις, Μεθοδολογία της διδασκαλίας, Διδακτικό υλικό

Βασικός σκοπός του προγράμματος ήταν η ευαισθητοποίηση των παιδιών σε θέματα που αφορούν τον κώδικα δεοντολογικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο. Επιμέρους στόχοι ήταν,

η διερεύνηση της σχέσης των παιδιών με το διαδίκτυο και η υλοποίηση δράσεων σχετικών με την ορθή χρήση του διαδικτύου και το Netiquette.

Προκειμένου να επιτευχθούν ο σκοπός και οι στόχοι θεωρήθηκε σκόπιμο αρχικά η διερεύνηση της σχέσης των παιδιών με τα ψηφιακά μέσα και το διαδίκτυο εκτός του σχολικού πλαισίου. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο ανίχνευσης, που αποτελούνταν από 18 ερωτήσεις κλειστού τύπου, το οποίο εστάλη ηλεκτρονικά στους γονείς και το οποίο απάντησαν πλήρως 80 γονείς. Οι απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν πρόσφεραν στοιχεία που αξιοποιήθηκαν στη δημιουργία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις αυτές, έγινε σαφές, ότι τα παιδιά του νηπιαγωγείου χρησιμοποιούν ποικίλα ψηφιακά μέσα (Ραβδόγραμμα 1).

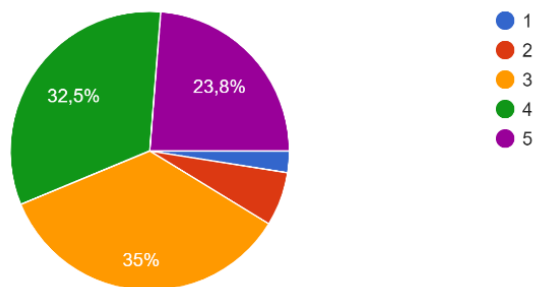

Ραβδόγραμμα 1: Με τι ασχολείται το παιδί σας στο διαδίκτυο;

Η μεγάλη πλειονότητα των γονιών δήλωσε, ότι τα παιδιά τους αφιερώνουν σημαντικό μέρος του χρόνου τους παρακολουθώντας και αλληλεπιδρώντας με τουλάχιστον δύο διαφορετικές ψηφιακές συσκευές σε συστηματική καθημερινή ή εβδομαδιαία βάση. Το εύρημα αυτό συμφωνεί με σχετικά ευρήματα προηγούμενης έρευνας στην ελλαδικό χώρο (Krousorati et al., 2022).

Αν και οι γονείς υποστηρίζουν ότι η χρήση των συσκευών γίνεται με επίβλεψη, η χρήση των συσκευών σε διαφορετικά δωμάτια του σπιτιού και η χρήση τους σε διαφορετικά περιβάλλοντα εκτός σπιτιού, δημιουργεί προβληματισμό για τη συνέπεια της επίβλεψης που μπορούν να έχουν. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με σχετικά ευρήματα των Krousorati et al. (2022). Σε ό,τι αφορά τους λόγους χρήσης των συσκευών αυτών, οι γονείς θεωρούν ότι με τον τρόπο αυτό καλύπτεται κυρίως η ανάγκη των παιδιών για ψυχαγωγία και η απασχόλησή τους με τρόπο ήρεμο ή η ανταμοιβή τους για κάτι θετικό που έχουν κάνει. Παρόμοια ευρήματα είχαν βρεθεί σε σχετικές διεθνείς έρευνες (Nikiforidou et al., 2010, Larzelere et al., 2010).

Επίσης, οι γνώσεις των γονιών για τον κώδικα δεοντολογικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο (Netiquette) είναι ιδιαίτερα περιορισμένες, η επιθυμία τους να μάθουν περισσότερα για αυτόν είναι σημαντική, αλλά παρόλα αυτά, όπως φαίνεται στο γράφημα, βαθμολογούν υψηλά τις ψηφιακές τους δεξιότητες.

Εικόνα 1: Βαθμολογήστε τις ψηφιακές σας δεξιότητες με άριστα το 5

Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την αρχική έρευνα, δημιουργήθηκε ένα μικρο-σενάριο, σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σπουδών για το νηπιαγωγείο, με στόχο την ευαισθητοποίηση των παιδιών στην ορθή χρήση του διαδικτύου και το Netiquette. Τα επτά νηπιαγωγεία που συνεργάστηκαν (1ο Νηπιαγωγείο Πανοράματος, 1ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας, 4ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας, 7ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας, 3ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο ΑΠΘ, 97ο Νηπιαγωγείο Θεσσαλονίκης, Πρότυπα Εκπαιδευτήρια Θεσσαλονίκης) αξιοποίησαν το μικρο-σενάριο με διαφορετικό τρόπο το καθένα, βάσει των ενδιαφερόντων και των αναγκών των νηπίων τους και δημιούργησαν ανάλογο υλικό. Ο σχεδιασμός των δράσεων περιλάμβανε την εμπλοκή των γονιών και την πραγματοποίηση ενημερωτικών συναντήσεων μαζί τους σε όλα τα νηπιαγωγεία σχετικά με τη χρήση του διαδικτύου από τα νήπια. Στο τέλος, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στο πρόγραμμα συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο αποτίμησης της δράσης.

4. Παρουσίαση των δραστηριοτήτων-Τα διδακτικά βήματα

Κάθε ένα από τα συνεργαζόμενα νηπιαγωγεία επέλεξε να πραγματοποιήσει δράσεις κατάλληλες για την ευαισθητοποίηση των παιδιών και των γονιών τους στον κώδικα δεοντολογικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο (Netiquette), στην ορθολογική χρήση των ψηφιακών συσκευών, στις δυνατότητες που αυτό μας παρέχει αλλά και στους κινδύνους που εγκυμονεί η χρήση του. Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν βασίστηκαν στο ακόλουθο μικρο-σενάριο:

- Δραστηριότητες **εξοικείωσης**:
 - Συζήτηση με τα παιδιά και καταγραφή των τρόπων χρήσης των ηλεκτρονικών μέσων στην καθημερινότητά τους.
 - Συμπλήρωση των δύο πρώτων στηλών από τον πίνακα K-W-L-H δηλαδή, του τι γνωρίζω (K) και τι θέλω να μάθω (W).
 - Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη χειρόγραφα ή με τη χρήση ηλεκτρονικού εργαλείου για την καταγραφή α) όσων επιτρέπεται με ασφάλεια να κάνουμε στο διαδίκτυο και β) όσων πρέπει να αποφεύγουμε.
- Δραστηριότητες **επισκόπησης**:
 - Πώς γινόταν παλιά η επικοινωνία; Δείχνουμε εικόνες και συζητάμε το πριν και το τώρα.
 - Παρακολουθούμε σχετικά βίντεο και συζητάμε για τις ανάγκες προστασίας (τι μπορούμε να αναρτούμε με ασφάλεια και τι όχι, τι κανόνες θα ήταν χρήσιμο να διέπουν τη χρήση του διαδικτύου, πχ. πόσος χρόνος μπροστά στις οθόνες, κλπ.).
 - Δείχνουμε και σχολιάζουμε διάφορες φωτογραφίες (ως παράδειγμα-αντιπαράδειγμα) π.χ. α) συνθήκες που είναι χρήσιμο ή όχι να φωτογραφίζουμε και έπειτα να κοινοποιούμε το φωτογραφικό υλικό (εκδρομή, ποδόσφαιρο, κουζίνα, στο μπάνιο, στο σουπερ μάρκετ, κτλ), β) φωτογραφίες που φαίνονται και άλλοι χωρίς να το γνωρίζουν, φωτογραφίες που φαίνονται πρόσωπα ή μόνο αντικείμενα (π.χ. μια κατασκευή των παιδιών).

- Παίζουμε παιχνίδια για να αναπτύξουμε κριτική στάση σε ό,τι μας παρουσιάζεται π.χ. “Αλήθεια και ψέμα”: λέμε διάφορες φράσεις που κρύβουν αλήθειες και ψέματα.
- Δραστηριότητες **επεξήγησης**:
 - Συζητάμε ζητήματα που αφορούν το Netiquette.
 - Χωριζόμαστε σε ομάδες και ζωγραφίζουμε τους κανόνες του διαδικτύου.
- Δραστηριότητες **εμπλουτισμού**:
 - Διαμορφώνουμε σχετικούς κανόνες και τους συζητάμε. Μπορούμε να τους μεταφέρουμε σε ψηφιακό βιβλίο με τις ζωγραφιές και την φωνή των παιδιών
 - Κατασκευάζουμε “σήματα/ σύμβολα” για το τι επιτρέπεται και τι όχι στη χρήση του διαδικτύου.
- Δραστηριότητες **εκτίμησης**:
 - Συζητάμε εκ νέου α)τι ξέρουμε ότι επιτρέπεται με ασφάλεια να κάνουμε στο διαδίκτυο και β) τι έχουμε ακούσει ότι ίσως πρέπει να αποφεύγουμε και φτιάχνουμε εκ νέου σχετικό εννοιολογικό χάρτη τον οποίο συγκρίνουμε με τον αρχικό.
 - Συμπληρώνουμε τις δύο τελευταίες στήλες του πίνακα K-W-L-H, δηλαδή του τι έμαθα και πώς το έμαθα.

Το κάθε νηπιαγωγείο μετά την ολοκλήρωση των δράσεων δημιούργησε ένα παραδοτέο (βίντεο, ηχητικό μήνυμα, κλπ) το οποίο εστάλη στο Διαπεριφερειακό Θεματικό Δίκτυο για την Ασφάλεια στο Διαδίκτυο. Συγκεκριμένα:

Στο **1^ο Νηπιαγωγείο Πανοράματος** οι δραστηριότητες υλοποιήθηκαν στο ολοήμερο τμήμα, στο πλαίσιο υλοποίησης ευρωπαϊκού e-Twinning προγράμματος. Αρχικά διερευνήθηκαν οι γνώσεις των παιδιών για τους τρόπους επικοινωνίας, τα ηλεκτρονικά μέσα και το διαδίκτυο. Στη συνέχεια διερευνήθηκαν υπάρχουν διαφορετικοί “κανόνες” σε αυτήν την επικοινωνία, σε αντιπαράθεση με την διαζώση. Οι αντιλήψεις των παιδιών είχαν ενδιαφέρον και με βάση αυτές ενθαρρύνθηκαν τα παιδιά σε ζευγάρια να δημιουργήσουν μικρά σενάρια τα οποία και δραματοποίησαν. Προέκυψε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την επιλογή ισχυρών ή μη κωδικών για την ασφάλεια στο διαδίκτυο και υλοποιήθηκε αντίστοιχο παιχνίδι στη τάξη, αξιοποιώντας γράμματα, αριθμούς και σύμβολα. Τέλος, κάθε παιδί δημιούργησε την δική του “διαδικτυακή ταυτότητα”, την οποία και παρουσίασε στην ολομέλεια. Κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων αξιοποιήθηκε εκπαιδευτικό υλικό από το Saferinternet. Τελικό παραγόμενο ήταν ένα ραδιοφωνικό μήνυμα για την ασφάλεια στο διαδίκτυο, το οποίο αναρτήθηκε στο European SchoolRadio, στο πλαίσιο σχετικής δράσης του Διαπεριφερειακού Δικτύου, καθώς και ένα διαδραστικό βίντεο με στιγμιότυπα των δραστηριοτήτων.

Στο **1^ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας** συμμετείχαν και τα 6 τμήματα. Αρχικά διερευνήθηκαν οι πρότερες γνώσεις των παιδιών, τα οποία στη συνέχεια διατύπωσαν τι θα ήθελαν να μάθουν σχετικά. Συμπληρώθηκαν οι 2 πρώτες στήλες του διαγράμματος KWLH (Α΄ Φάση: εξοικείωση). Στη συνέχεια αναζητήσαμε τις απαντήσεις στο διαδίκτυο και χρησιμοποιήθηκε ψηφιακό και έντυπο υλικό. Παρακολούθησαμε σχετικά video και αξιοποιήθηκε υλικό από τη σελίδα saferinternet4kids. Αναζητήθηκαν και επιλέχθηκαν εικόνες, ως κώδικας θετικών και μη συμπεριφορών στη χρήση του διαδικτύου με ασφάλεια (Β΄ Φάση: επισκόπηση). Σε ομάδες τα παιδιά επεξεργάστηκαν το υλικό και η κάθε ομάδα παρουσίασε στην άλλη τις καρτέλες της (Γ΄ Φάση: επεξήγηση). Οργανώθηκε πίστα ρομποτικής για την beebot, με στόχο τη σχεδίαση από τα παιδιά εναλλακτικών διαδρομών βάσει των κανόνων ασφαλούς διαδικτύου στο πλαίσιο διαφορετικών σεναρίων (Δ΄ Φάση: εμπλουτισμός). Δημιουργήθηκε αφίσα με θέμα την ασφάλεια στο διαδίκτυο και συμπληρώθηκαν οι 2 τελευταίες στήλες του KWLH (Ε΄ Φάση: εκτίμηση). Ως τελικό παραδοτέο δημιουργήθηκε βίντεο από τις εκπαιδευτικούς και αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του Διαπεριφερειακού Δικτύου: <https://isecurenet.sch.gr/portal/?p=9612>

Στο **4ο Νηπιαγωγείο Πυλαίας** πραγματοποιήθηκε αρχικά ανίχνευση των πρότερων γνώσεων των παιδιών για την χρήση και την επικοινωνία μέσω του διαδικτύου.

Ακολούθησαν οργανωμένες δραστηριότητες και αξιοποιήθηκε υλικό για το Νηπιαγωγείο από το <https://saferinternet4kids.gr/> σχετικό με την ασφαλή χρήση και άντληση πληροφοριών από το Ίντερνετ και τα κοινωνικά δίκτυα. Οι μικροί μας μαθητές μέσα από τη συμμετοχή τους σε δράσεις, δημιούργησαν υλικό για ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο! <https://isecurenet.sch.gr/portal/?p=9446>

Το 1ο τμήμα του **7ου Νηπιαγωγείου Πυλαίας** εκπόνησε το καινοτόμο εκπαιδευτικό πρόγραμμα Αγωγής Υγείας με τίτλο “Γίνε Ήρωας του Διαδικτύου” διάρκειας τεσσάρων μηνών και έλαβε μέρος στον πανελλήνιο μαθητικό διαγωνισμό με θέμα “Ευγένεια στο διαδίκτυο - Δικαιώματα και υποχρεώσεις παιδιών και νέων στον ψηφιακό κόσμο”, ενώ τα άλλα δύο τμήματα πραγματοποίησαν δραστηριότητες στο πλαίσιο των εργαστηρίων δεξιοτήτων. Στη φάση της Εξοικείωσης-διερεύνησης αποσαφηνίστηκαν οι έννοιες της επικοινωνίας και δημιουργήθηκε νοητικός χάρτης με το Coggle.it για το τι γνωρίζουν τα παιδιά για το διαδίκτυο και τη χρήση του. Στη φάση της Επισκόπησης είδαμε εικόνες από το πώς γινόταν η επικοινωνία τα παλαιότερα χρόνια και πώς γίνεται σήμερα. Παρακολούθησαμε βίντεο από το saferinternet4kids και τα συνδυάσαμε με παιχνίδια-δραματοποίηση. Στην Επεξήγηση συζητήσαμε ζητήματα που αφορούν το Netiquette, διαβάσαμε παραμύθια και δόθηκαν φύλλα εργασίας. Κάναμε σύνδεση με το ΠΡΟΘΕΣΥ-PROW για τους κανόνες καλής συμπεριφοράς και τα παιδιά αποτύπωσαν τους κανόνες του διαδικτύου. Δημιουργήθηκαν ομαδικές αφίσες με τους κανόνες της ορθής χρήσης του διαδικτύου και συνεργατικό βίντεο για την ευγένεια στο διαδίκτυο “Οι Ιππότες της Διαδικτυακής τραπέζης” (Εμπλουτισμός) και τέλος συμπληρώθηκε νέος νοητικός χάρτης με το Coggle.it και αποτυπώθηκαν οι νέες αντιλήψεις των παιδιών (Εκτίμηση). <https://isecurenet.sch.gr/portal/?p=9450>

Για τους σκοπούς του διαπεριφερειακού δικτύου «Ασφάλεια στο Διαδίκτυο», οι μαθητές/τριες του **3ου Πειραματικού Νηπιαγωγείου ΑΠΘ** προσκόμισαν υλικό και παρέιχαν πληροφορίες σχετικά με τους τρόπους επικοινωνίας στο παρελθόν και στο παρόν (κατόπιν σχετικής ενημέρωσης των γονέων). Στη συνέχεια, συμπλήρωσαν τις 2 πρώτες στήλες του πίνακα KWLH (Α' Φάση διερεύνησης-Εξοικείωση). Μέσω της παιδικής λογοτεχνίας και συγκεκριμένων ερωτήσεων εμπλοκής επιχειρήθηκε η ανάπτυξη κριτικής σκέψης, ενσυναίσθησης, επίλυσης προβλήματος. Ακολούθως, συνέθεσαν τραγούδι βασισμένο στο Netiquette (Β' Φάση-Επισκόπηση). Πραγματοποιήθηκε συζήτηση και σύνδεση των κανόνων καλής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο με το ProW, κατασκευάστηκαν σήματα αποδεκτής και μη αποδεκτής συμπεριφοράς (Γ' Φάση-Επεξήγηση). Σχεδιάστηκαν και παρουσιάστηκαν τρόποι συμπεριφοράς στο διαδίκτυο ομαδοσυνεργατικά αναρτώντας το κατάλληλο σήμα (Ναι ή Όχι) (Δ' Φάση-Εμπλουτισμός). Συμπληρώθηκαν οι 2 τελευταίες στήλες του πίνακα KWLH και σκέψεις και συναισθήματά αποτυπώθηκαν στο χαρτί. (Ε' Φάση-Εκτίμηση). <https://isecurenet.sch.gr/portal/?p=9467>

Το 1ο και το 2ο τμήμα του **97ου Νηπιαγωγείου Θεσσαλονίκης** συμμετείχαν στον πανελλήνιο μαθητικό διαγωνισμό με θέμα «Ευγένεια στο διαδίκτυο – Δικαιώματα και υποχρεώσεις παιδιών και νέων στον ψηφιακό κόσμο». Διεξήγαγαν συνεργατικές δράσεις με σκοπό τα παιδιά να γνωρίζουν τους 7 κανόνες καλής συμπεριφοράς στο Διαδίκτυο-Netiquette. Με τις δράσεις αυτές δημιούργησαν δικό τους βιβλίο & την αφίσα της ευγένειας στο διαδίκτυο, αναφέροντας τους 7 κανόνες καλής συμπεριφοράς και ευγένειας στο διαδίκτυο. Στη συνέχεια δημιούργησαν το βίντεο συμμετοχής στον διαγωνισμό, σε συνεργασία με άλλα σχολεία, στο οποίο οι ήρωες - εξαρτήματα του υπολογιστή δίνουν συμβουλές ευγένειας και σωστής χρήσης του διαδικτύου. <https://isecurenet.sch.gr/portal/?p=9441>

Οι μαθητές του **Νηπιαγωγείου των Προτύπων Εκπαιδευτηρίων Θεσσαλονίκης** συζήτησαν σχετικά με τις εμπειρίες τους από τη χρήση ψηφιακών μέσων (πρώτες 2 στήλες του πίνακα KWLH – 1^η φάση, εξοικείωση). Οι μαθητές σε ομάδες παρατήρησαν και σχολίασαν σχετικό ψηφιακό υλικό για τους κανόνες ασφαλούς χρήσης του διαδικτύου

(Netiquette), με στόχο να κατανοήσουν τη σημασία τους (2^η φάση, επισκόπηση). Κάθε ομάδα επέλεξε έναν συγκεκριμένο κανόνα, εξηγώντας τον λόγο που ήταν σημαντικός. Ενισχύθηκε η κατανόηση μέσω της διατύπωσης και της ανταλλαγής ιδεών (3^η φάση, επεξήγηση). Δημιούργησαν κόμικς μέσω της εφαρμογής ChatterPix για να δώσουν φωνή και κίνηση στους ήρωες (4^η φάση, εμπλουτισμός). Τέλος, οι μαθητές δημιούργησαν ένα τελικό βίντεο με όλα τα κόμικς με τους βασικούς κανόνες ασφαλούς χρήσης του διαδικτύου και ακολούθησε συζήτηση και αυτοαξιολόγηση της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα (2 επόμενες στήλες KWLN - 5^η φάση, εκτίμηση). <https://isecurenet.sch.gr/portal/?p=9443>

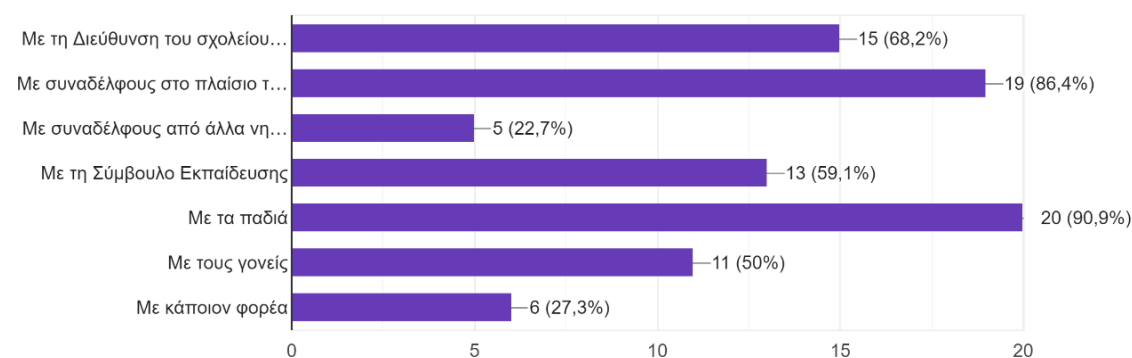
Στο πλαίσιο των δράσεων το κάθε νηπιαγωγείο οργάνωσε ενημερωτική συνάντηση ή βιωματικά εργαστήρια με τους γονείς οι οποίοι και ενημερώθηκαν για την ορθή χρήση του διαδικτύου και για τον κώδικα δεοντολογίας που αφορά το διαδίκτυο. Στην πλειονότητα των νηπιαγωγείων η ενημερωτική συνάντηση πραγματοποιήθηκε από τη Σύμβουλο Εκπαίδευσης και είχε στόχο τόσο την παρουσίαση σχετικών πληροφοριών, όσο και την αλληλεπίδραση μεταξύ των γονιών και την ανταλλαγή απόψεων.

5. Αξιολόγηση

Προκειμένου να αξιολογηθεί η δράση δόθηκε ερωτηματολόγιο στις εκπαιδευτικούς των σχολείων που συμμετείχαν, για να αποτυπωθεί η εμπειρία τους από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από 15 ερωτήσεις, οι περισσότερες από τις οποίες ήταν κλειστού τύπου, ενώ σε τρεις ερωτήσεις οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να απαντήσουν δίνοντας σύντομες απαντήσεις. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε πλήρως από 22 εκπαιδευτικούς και τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

Σε ερωτήσεις σχετικά με τις δράσεις που υλοποιήθηκαν και τα παραγόμενα αποτελέσματα, το 91% των ερωτώμενων δήλωσαν ότι έχουν ετοιμάσει κάποιο παραδοτέο, γεγονός που δείχνει τη συστηματική ενασχόληση τους με τις δράσεις και την ολοκλήρωση τους. Μεταξύ των παραδοτέων αναφέρονται βίντεο, αφίσες, ηχητικά μηνύματα, βιβλία, κόμικ, ζωγραφιές, τραγούδι, παιδαγωγικό υλικό, πίστα ρομποτικής (beebot). Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών (65%) πραγματοποίησε μικρο-σενάριο ενώ το υπόλοιπο 35% μεμονωμένες δράσεις.

Σε ερώτηση σχετικά με τις ευκαιρίες συνεργασίας που δημιουργήθηκαν από την υλοποίηση του προγράμματος οι εκπαιδευτικοί είχαν τη δυνατότητα επιλογής όσων απαντήσεων ήθελαν από 7 προσφερόμενες επιλογές. Τα αποτελέσματα αποτυπώνονται στο Ραβδόγραμμα 2.

Ραβδόγραμμα 2: Με ποιους είχατε την ευκαιρία να συνεργαστείτε στο πλαίσιο της δράσης;

Αντίστοιχα στην ερώτηση που αφορούσε το πόσο χρήσιμη ήταν για την επαγγελματική τους ανάπτυξη η συμμετοχή τους στις δράσεις, οι εκπαιδευτικοί στην πλειονότητα τους απάντησαν ότι ήταν χρήσιμη όχι μόνο για τους ίδιους (94%) αλλά και για το σχολείο (99%) και για τα παιδιά (99%).

Τέλος, στις ερωτήσεις που αφορούσαν τη σχετική ενημερωτική συνάντηση με τους γονείς και τη γενικότερη συνεργασία με τη Σύμβουλο Εκπαίδευσης, το 77% των εκπαιδευτικών δήλωσαν ότι πραγματοποιήθηκε και από αυτούς το 70% αναφέρουν άοκτη Σύμβουλο Εκπαίδευσης ενώ οι υπόλοιποι από την εκπαιδευτικό της τάξης ή μέλος του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού. Η συζήτηση που έγινε με τους γονείς θεωρήθηκε χρήσιμη από το 76% των νηπιαγωγών και επίσης θετικά αποτιμάται η καθοδήγηση που έλαβαν από τη Σύμβουλο Εκπαίδευσης και το υλικό που τους χορηγήθηκε.

6. Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία επιχείρησε να διερευνήσει τη σχέση μεταξύ νηπίων και διαδικτύου, καθώς και τον ρόλο των γονέων στη σχέση αυτή. Βασικός στόχος της υλοποίησης του συνόλου των δράσεων ήταν η δημιουργία ενός κατάλληλου πλαισίου, ώστε να υποστηριχθεί η επαφή και η εν γένει ενημέρωση των μαθητών/τριών και των γονέων τους σχετικά με το Netiquette και τους κανόνες αποδεκτής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο.

Συγκεκριμένα, μέσα από τις δράσεις και τη συνεργασία που αναπτύχθηκε για τους σκοπούς του διαπεριφερειακού δικτύου με τίτλο «Ασφάλεια στο Διαδίκτυο» μεταξύ των προαναφερόμενων νηπιαγωγείων της Ανατολικής Θεσσαλονίκης αλλά και με τη συμβολή των γονέων, προωθήθηκε η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας των μαθητών σε σχέση με τον ψηφιακό κόσμο και τις αντίστοιχες δεξιότητες, της διάκρισης μεταξύ της δέουσας και της απορριπτέας συμπεριφοράς στο διαδίκτυο, των κινδύνων που ενέχει αλλά και των οφελών που προκύπτουν από την αξιοποίησή του. Επιπροσθέτως, επιχειρήθηκε η δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων σύνδεσης όλων των ενεργειών του «Δικτύου» με το Νέο Π.Σ. για το Νηπιαγωγείο μέσω της αξιοποίησης των 5Ε, καθώς και η αναγνώριση της εξέχουσας θέσης που κατέχει η έννοια της «Ψηφιακής Πολιτείας» (DigitalCitizenship) στη σύγχρονη εποχή με προεκτάσεις και στην προσχολική αγωγή πάντα με την αρωγή των γονέων στην καλλιέργεια «αυτόνομων, ενεργών και υπεύθυνων μελών του ψηφιακού οικοσυστήματος» (<https://cms.nationaldigitalacademy.gov.gr/psifiaki-politeiotita>). Μέσα από την υλοποίηση αυτού καλλιεργήθηκαν γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες που σχετίζονται με την κατάκτηση της ψηφιακής ικανότητας, όπως αυτή ορίζεται στο από το DigComp 2.2. του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Ψηφιακών Ικανοτήτων (DigComp) (Κερασοβίτη, 2022).

Επιπλέον, η ανάλυση του ερωτηματολογίου οδηγεί στα επιμέρους ακόλουθα συμπεράσματα: Καταγράφεται καθημερινή χρήση δύο διαφορετικών ψηφιακών μέσων από την πλειοψηφία των νηπίων, συχνά χωρίς την απαραίτητη επίβλεψη από τους γονείς (όπως παρατηρήθηκε σε Krousorati et al., 2022), για ψυχαγωγικούς λόγους κυρίως, είτε ως μέσο πίεσης των νηπίων (θετική ενίσχυση) είτε ως μέσο ανταμοιβής (π.χ. Nikiforidou et al., 2010, Larzelere et al., 2010). Παράλληλα, διαφαίνεται ότι οι γονείς εμφανίζουν ελλείψεις στρατηγικές δεξιότητες και περισσότερες δομικές, καθώς αποδείχθηκε ότι οι γνώσεις τους σχετικά με το Netiquette παρουσιάζουν ανεπάρκεια παρόλο που χρησιμοποιούν καθημερινά το διαδίκτυο. Παρόλα αυτά, οι ίδιοι εμφανίζουν αυξημένη διάθεση ειδικότερης πληροφόρησης σχετικά με την Ασφάλεια στο Διαδίκτυο.

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί τόνισαν την χρησιμότητα για επιμόρφωση πάνω σε θέματα ασφαλούς χρήσης του διαδικτύου αλλά και σε τρόπους και μέσα ευαισθητοποίησης των γονέων. Επίσης, την αναγκαιότητα για δημιουργία παιδαγωγικού υλικού και οργανωμένων δραστηριοτήτων προσαρμοσμένων στην ηλικία των παιδιών του νηπιαγωγείου. Συγκεκριμένα, προτείνουν τη δημιουργία βιβλίων, ψηφιακού υλικού, βιωματικών και παιδαγωγικών διαδραστικών παιχνιδιών, τραγουδιών και εκπαιδευτικών σεναρίων.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ξενόγλωσσες

- Baumrind, D., Larzelere, R. E., & Owens, E. B. (2010). Effects of preschool parents' power assertive patterns and practices on adolescent development. *Parenting: Science and Practice*, 10(3), 157–201.
- Benedetto, L., & Ingrassia, M. (2020). "Digital Parenting: Raising and Protecting Children in Mmedia World". In L. Benedetto & M. Ingrassia (Eds.), *Parenting*. <https://doi.org/10.5772/intechopen.92579>
- Dunn, J., & Cutting, A. L. (1999). Understanding others, and individual differences in friendship interactions in young children. *Social Development*, 8(2), 201–219.
- Holiday, S., Norman, M. S., & Densley, R. L. (2020). Sharenting and the extended self: self-representation in parents' Instagram presentations of their children. *Popular Communication*, 20(1), 1–15.
<https://doi.org/10.1080/15405702.2020.1744610>
- Krousorati, K., Gregoriadis, A., Tsigilis, N., Grammatikopoulos, V., & Evangelou, M. (2022). Introducing the Home Learning Environment Questionnaire and examining the profiles of home learning environments in Greece. *Frontiers in Education*, 7:987131. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.987131>
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A., & Folkvord, F. (2017). Maximizing Opportunities and Minimizing Risks for Children Online: The Role of Digital Skills in Emerging Strategies of Parental Mediation. *Journal of Communication*, 67, 82-105. <https://doi.org/10.1111/jcom.12277>
- Mercer, J. A. (2018). *Child development: Concepts and theories*. Sage.
- Nikiforidou, Z., & Pange, J. (2010). "Shoes and squares": A computer-based probabilistic game for preschoolers. In: *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3150–3154. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.480>
- Preradovic, N. M., Lesin, G., & Sagud, M. (2016). Investigating Parents' Attitudes Towards Digital Technology Use in Early Childhood: A Case Study from Croatia. *Informatics in Education*, 15(1), 127–146.
<https://doi.org/10.15388/infedu.2016.07>
- Scheuermann, L., & Taylor, G. (1997). "Netiquette". *Internet Research*, 7(4), 269–273. <https://doi.org/10.1108/10662249710187268>
- Sofos, A., (2010). "Digital Literacy as a Category of Media competence and Literacy - an Analytical Approach of Concepts and Presuppositions for Supporting Media Competence at School". In: Bauer, P., Hoffmann, H. & Mayrberger, K. (Eds.), *Fokus Medienpädagogik - Aktuelle Forschung-und Handlungsfelder* (pp. 62-82). München: Kopaed
- Soler-Costa, R., Lafarga-Ostáriz, P., Mauri-Medrano, M., & Moreno-Guerrero, A. J. (2021). Netiquette: Ethic, education, and behavior on the internet—a systematic literature review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 1212.
- Somekh, B. (2007). *Pedagogy and learning with ICT: Researching the art of innovation*. Routledge.
- Sturges, P. (2002). Remember the human: The first rule of netiquette, librarians and the internet. *OnlineInformationReview*, 26(3), 209–216.
- Vygotsky, L. S. (1997). *Νους στην κοινωνία: Η ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών* (Α. Μπίμπου & Σ. Βοσνιάδου, Μετάφρ.). Gutenberg.
- Wu, C. S. T., Fowler, C., Lam, W. Y. Y., Wong, H. T., Wong, C. H. M., & Loke, A. Y. (2014). Parenting approaches and digital technology use of preschool age children in a Chinese community. *Italian Journal of Pediatrics*, 40(1), 44. <https://doi.org/10.1186/1824-7288-40-44>

Ελληνόγλωσσες

- Κασιμίδου, Α. (2023). Τα είδη της γονεϊκής επιτήρησης κατά τη χρήση του διαδικτύου από παιδιά προσχολικής ηλικίας: Μία εμπειρική μελέτη. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 9, 227–246. <https://doi.org/10.12681/dial.34051>
- Κερασοβίτη, Π. (2022). Δημιουργία και αξιοποίηση μοντέλων μηχανικής μάθησης (*machinelearning*) από μαθητές προσχολικής ηλικίας (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία). <http://dx.doi.org/10.26265/polynoe-2296>
- Μάλλιαρη, Β. (2020). Απόψεις γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι και στο νηπιαγωγείο (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Παρασκευάς, Α., Νικολακοπούλου, Κ., Παπαδόπουλος, Π., Παπαδάκης, Σ., Χολέβας, Ν. (2016). Διαπεριφερειακό Θεματικό Δίκτυο για τη Ασφάλεια στο Διαδίκτυο: Εμπειρία από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας, *Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή, Προώθηση τις Εκπαιδευτικής Καινοτομίας, ISSN: 2529-1580 (τόμος Α')*, Λάρισα, σελ.216-223.
- Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2022). *Πρόγραμμα Σπουδών Για την Προσχολική Εκπαίδευση – Διευρυμένη Έκδοχή (2η Έκδοση, 2022 ΙΕΠ)*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-pronoli>
- Φρίγκας, Γ. (2005). Διαφήμιση και Μάρκετινγκ στο διαδίκτυο. Ε, Αθήνα.